

Vlinders in Meijendel: aantallen in 2022 langs twee telroutes

Sinds 1992 worden dagvlinders en enkele dagactieve nachtvlinders geteld langs de routes Parnassiapad en het Scheepje in Meijendel (Fig. 1). In 2022 werden langs deze routes 2968 dagvlinders gezien, verdeeld over 27 soorten. Binnen de periode 1992-2022 zijn er slechts negen jaren waarin meer vlinders werden geteld. Met als maatstaf het aantal verschillende soorten doet 2022 slechts onder voor 2021 met 28 soorten. We zullen kort stilstaan bij enkele opmerkelijke ontwikkelingen in 2022 en het artikel afsluiten met een wat uitgebreidere bespreking van de Eikenpage en het voorkomen van deze soort langs onze routes.

TEKST: FRANS HOOIJMANS EN ADRI REMEUS

Trefwoorden

Dagvlinders, Parnassiapad, het Scheepje, 2022, Eikenpage.

Een redelijk goed vlinderjaar dankzij hoge aantallen in juli

Na drie jaren met uitzonderlijk hoge aantallen liet 2022 langs onze twee routes een terugval zien (Fig. 2). Desondanks was het een relatief goed jaar met - afgaande op het totaal aantal getelde vlinders - een tiende plaats binnen de 31-jarige periode 1992-2022 (Tabel 1). Ten opzichte van

het langjarig gemiddelde sprong vooral de eerste week van juli eruit met ongeveer twee keer zoveel vlinders als gemiddeld (Fig. 3). De twee weken daarna telden we ook nog relatief veel vlinders, maar vanaf eind juli lagen de aantallen blijvend lager dan het langjarig gemiddelde.

Qua diversiteit was 2022, met 27 soorten, een uitgesproken rijk jaar (Tabel

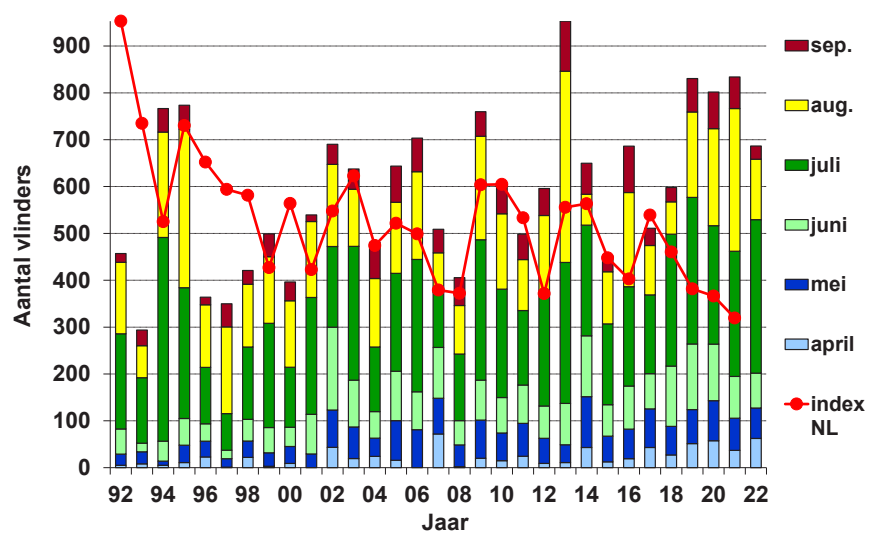
1). Alleen in 2021 zagen we meer soorten (namelijk 28) langs onze routes. Er waren in 2022 drie soorten waarvan maar één individu werd gezien. Op 18 april een Grote vos, op 25 april een Groot koolwitje en op 1 augustus een Oranje luzernevlinder. Deze waarnemingen werden gedaan langs de route het Scheepje. Het was pas voor de tweede keer dat een Grote vos zich liet zien langs onze routes. De eerste werd op 18 april (!) 2021 aangetroffen, eveneens langs het Scheepje. Van vijf soorten, te weten Groot dikkopje, Landkaartje, Koevinkje en de relatieve nieuwkomers Oranjetipje en Keizersmantel, werden niet eerder zoveel individuen geteld als in 2022. Langs de route Parnassiapad was 2022 zelfs

Figuur 1. De ligging van de dagvlinderroutes Parnassiapad en Het Scheepje in Meijendel. De gele lijntjes zijn de secties van ongeveer 50 meter waarlangs de vlinders worden geteld.

het eerste jaar sinds het begin van onze tellingen dat het Oranjetipje zich liet zien. Het betrof één individu op 2 mei. Verrassend waren de vele Koevinkjes in 2022 (Fig. 4), nadat we in het verslag over 2020 nog speciale aandacht aan deze soort besteedden met het oog op de negatieve korte termijn-trend, zowel in Meijendel als op landelijke schaal (Hooijmans & Remeus 2021).

Voor acht dagvlindersoorten eindigde 2022 op een 21e of lagere plaats. Voor deze soorten was 2022 dus een behoorlijk slecht jaar. Onder deze acht zijn er vier met een stijgende of stabiele trend, zodat we ons over deze soorten vooralsnog niet ongerust hoeven te maken. Het gaat hier om Kleine vuurvlinder, Bruin blauwtje, Kleine parelmoervlinder en Hooibeestje. De vier overige soorten laten daarentegen elk een dalende lange termijn-trend zien. Om te beginnen het Zwartsprietdikkopje, dat in 2022

Figuur 2. Jaartotalen dagvlinders Parnassiapad en het Scheepje bij elkaar opgeteld. Per route is het jaartotaal gelijk aan de som van zes maandcijfers (april - september). Elk maandcijfer is het gemiddelde aantal vlinders per telling in de desbetreffende maand. Bron landelijke index: Netwerk Ecologische Monitoring (Vlinderstichting en CBS, 2021) & van Swaay e.a. (2022). De landelijke index is zodanig opgenomen in de figuur dat het maximum van de index (bereikt in 1992) gelijk gesteld is aan 953, het in 2013 bereikte maximale aantal in Meijendel.

Tabel 1. Jaartotalen vlinders langs de routes Parnassiapad en Het Scheepje in 2022 en trendmatige ontwikkelingen.

(1) Soort	(2) Jaren van aanwezigheid langs een of beide van de routes	(3) Aantal in 2022 getelde vlinders	(4) Som maand-gemiddelden (april t/m september 2022)	(5) Rang-nummer 2022 binnen 1992-2022 (31 jaar)	Trends in Meijndel		Trends in Nederland		
					(6) 1992-2021	(7) 2010-2021	(8) 1992-2021	(9) 2010-2021	
DAGVLINDERS									
Zwartspriddikkopje	t/m 2013 + 2021	0	0	25	↓		↓	↓	
Groot dikkopje	vanaf 1999	107	25,4	1	↑		↓	↓	
Aardbeivlinder	1 jaar (1998)	0	0,0	2			↑		
Oranje luzernevlinder	13 jaar	1	0,3	10			?	?	
Citroenvlinder	hele periode	94	21,2	8	↑	↑	↑	↑	
Groot koolwitje	17 jaar	1	0,2	16			↓		
Klein koolwitje	hele periode	139	34,1	8	↑	↑			
Klein geaderd witje	hele periode	14	3,6	13	↓		↓	↓	
Resedawitje	1 jaar (1993)	0	0,0	2			?	?	
Scheefbloemwitje	1 jaar (2021)	0	0,0	2			?	?	
Oranjetipje	vanaf 2019	18	5,5	1	↑	↑	↑		
Kleine vuurvlinder	hele periode	13	3,8	30	↑		↑	↑	
Eikenpage	± hele periode	5	1,1	10	↑		↑	↑	
Boomblauwtje	9 jaar	0	0,0	10			↑	↓	
Bruin blauwtje	hele periode	19	4,3	27				↑	
Icarusblauwtje	hele periode	251	57,7	16				↓	
Atalanta	hele periode	58	14,4	9	↑	↑	↑	↑	
Distelvlinder	± hele periode	13	3,2	9					
Kleine vos	± hele periode	11	2,9	12			↓	↓	
Grote vos	2 jaar (2021/22)	1	0,5	1		↑	?	?	
Dagpauwoog	hele periode	54	13,9	3			↓	↑	
Gehakelde aurelia	± hele periode	10	2,5	16			↑	↓	
Landkaartje	± hele periode	38	8,8	1	↑		↓	↓	
Keizersmantel	vanaf 2014	120	26,1	1	↑	↑	?	?	
Kleine parelmoervlinder	hele periode	141	37,6	27			↓	↓	
Duinparelmoervlinder	1 jaar (2017)	0	0,0	2			↓	↓	
Bont zandooogje	vanaf 2000	310	88,1	5	↑	↑	↑	↓	
Argusvlinder	hele periode	7	1,6	28	↓		↓	↓	
Koelvinkje	vanaf 2008	286	57,6	1	↑		↓	↓	
Hooibeestje	hele periode	106	25,6	30			↑	↑	
Oranje zandooogje	vanaf 2004	695	146,2	4	↑	↑	↓		
Bruin zandooogje	hele periode	426	93,6	26	↓		↓		
Heivlinder	hele periode	30	7,1	21	↓	↓	↓	↓	
Totaal aantal dagvlinders		2968	686,4	10	↑	↑	↓	↓	
Totaal aantal soorten		27		2	↑	↑	?	?	
NACHTVLINDERS									
Sint-Jakobsvlinder	hele periode	85	20,3	10	↑		?	?	
Sint-Jansvlinder	vanaf 1998	154	33,8	1	↑		?	?	
Gammauil	hele periode	10	2,4	28			?	?	
Glasvleugelpijlstaart	1 jaar (2016)	0	0,0	2			?	?	
Kolibrievlinder	5 jaar	12	2,7	1	↑		?	?	

Toelichting:

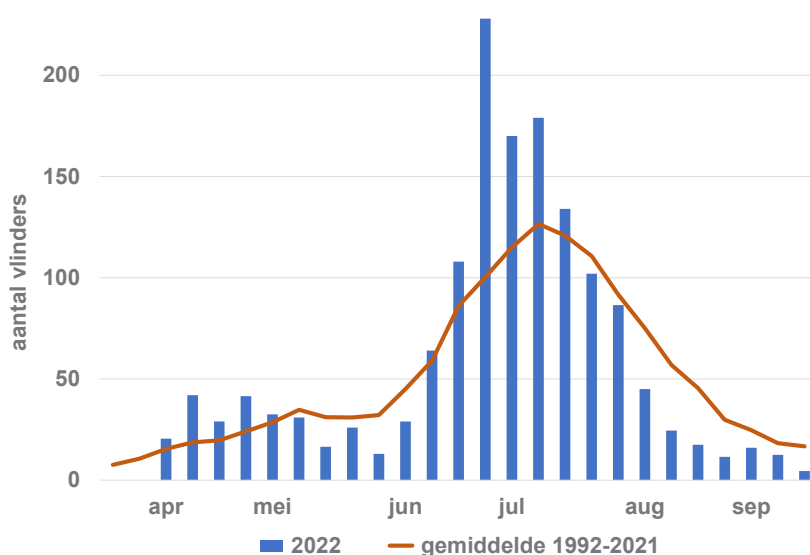
- Kolom 1: in rood de Rode Lijst-soorten (van Swaay 2019).
- Kolom 3: de totaal aantallen getelde vlinders langs het Parnassiapad (23 bezoeken) en langs het Scheepje (24 bezoeken) bij elkaar opgeteld.
- Kolom 4: elk maandgemiddelde is de som van die van beide routes (Hooijmans & Remeus 2016).
- Kolom 5: rangnummer van het jaar 2022 op basis van voor ieder jaar de som van zes maandgemiddelden (zoals voor 2022 in kolom 4); groen staat voor een goed jaar (rangnummer < 10 en de soort is waargenomen in 2022), rood voor een slecht jaar (rangnummer > 20 of de soort is niet waargenomen in 2022).
- Kolom 6 en 7: een pijltje staat voor een significant ($p < 0,05$) positieve (groen) resp. negatieve (rood) lineaire trend volgens een rangcorrelatietoets tussen de jaren en de jaarlijkse aantallen (Spearman 1904). De jaarlijkse aantallen zijn ook hierbij de over zes maanden gesommeerde gemiddelden.
- Kolom 8 en 9: een pijltje staat voor een positieve (groen) resp. negatieve (rood) lineaire trend op landelijke schaal (Van Swaay e.a. 2022).

niet werd waargenomen. De zes individuen uit 2021 markeerden dus niet het begin van een hernieuwde jaarlijkse aanwezigheid, zoals we vorig jaar nog hoopten (Hooijmans & Remeeus 2022). Het Bruin zandoogje laat weliswaar een dalende trend zien en 2022 eindigde voor deze soort op een lage 26e plaats, maar wel met nog 426 getelde individuen. Bovendien was alleen het Oranje zandoogje in 2022 talrijker, dus het Bruin zandoogje verkeert in Meijendel absoluut niet in zwaar weer. Dat kan helaas niet gezegd worden van de twee resterende soorten met een dalende trend. Voor de Argusvlinder wordt de situatie steeds penibeler. We telden in 2022 nog maar zeven individuen. Iets minder penibel lijkt de situatie voor de Heivlinder met nog 30 getelde individuen in 2022.

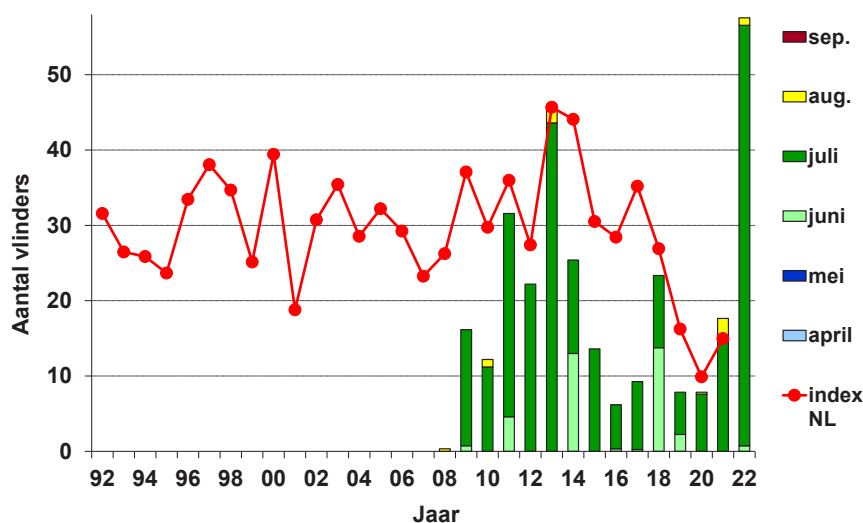
Na een korte bespreking van hoe het enkele nachtvlindersoorten in 2022 langs onze routes is vergaan zullen we een nadere beschouwing wijden aan de Eikenpage.

Nachtvlinders

In 2022 lieten zich slechts tien Gamma-uilen zien. Dat zijn er niet veel, maar gelet op de enorme jaarlijkse variaties in aantallen waarmee deze trekvlinder in onze contreien opduikt, zegt dit hoegenaamd niets over wat de toekomst voor deze soort in petto heeft. Eigenlijk geldt dit ook voor de Kolibrievlinder, waarvan we in 2022 het ongekende aantal van 12 individuen telden. In eerdere jaren waren dat er nooit meer dan drie (in 2011). De grootste verrassing in 2022 wat betreft de nachtvlinders was de Sint-Jansvlinder. In ons vorige jaarverslag was de vrije val waarin deze soort langs onze routes terecht leek te zijn gekomen de aanleiding voor een nadere bespreking. En kijk nu eens! In 2022 telden we zoveel Sint-Jansvlinders dat dit jaar op een wel heel fiere eerste plaats prijkt (Fig. 5).

Figuur 3. Aantal vlinders per wekelijkse telling, gemiddeld over de routes Parnassiapad en het Scheepje in Meijendel

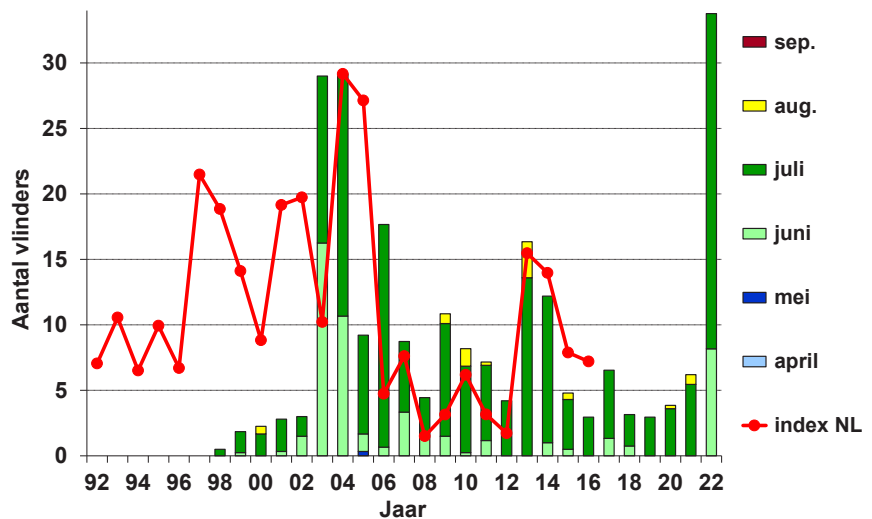
Figuur 4. Jaartotalen Koevinkjes Parnassiapad en het Scheepje bij elkaar opgeteld. Per route is het jaartotaal gelijk aan de som van zes maandcijfers (april - september). Elk maandcijfer is het gemiddelde aantal Koevinkjes per telling in de desbetreffende maand. Bron landelijke index: Netwerk Ecologische Monitoring (Vlinderstichting en CBS, 2021) & van Swaay e.a. (2022). De landelijke index is zodanig opgenomen in de figuur dat het maximum van de index (bereikt in 2013) gelijk gesteld is aan 46, het eveneens in 2013 bereikte maximale aantal vlinders in Meijendel over de periode 1992-2021.

Eikenpage

Voor een belangrijk deel is onderstaande beschouwing ontleend aan literatuur over de Eikenpage (Bink 1992, Bos e.a. 2006, Mourik & Eggenkamp-Rotteveel Mansfeld 2005).

Uiterlijke kenmerken

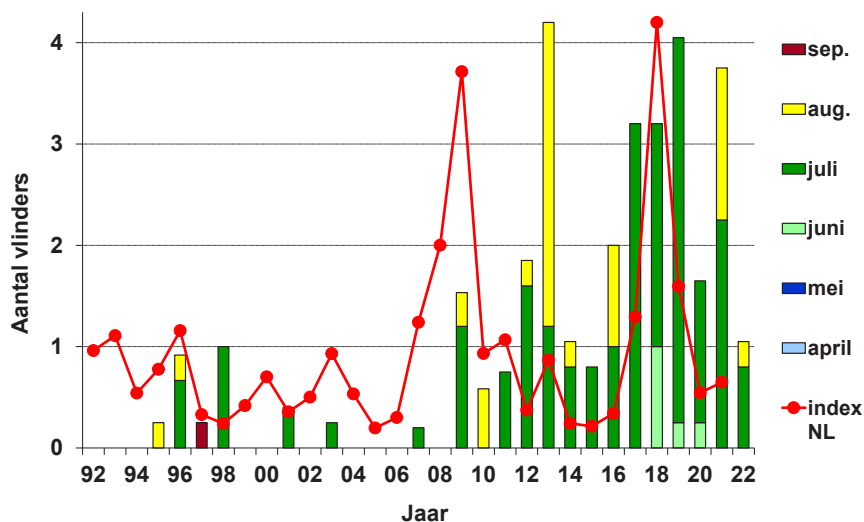
Eikenpages zijn kleine vlinders, zo'n twee tot vier centimeter (Fig. 6). Door hun vlugge gedrag en de gewoonte om zich hoog in Zomereiken (*Quercus robur*) op te houden, zijn ze lastig te observeren. Meestal vliegen ze rond met een flikkering van de donkere bovenkant (paarsblauwe teint) en de opvallend lichte onderzijde. Als ze op een eikenblad lopen, in snel tempo en met samengevouwen vleugels, valt een witte beschaduwde lijn op tegen de lichtgrijze achtergrond van de ondervleugels. Als een – nog

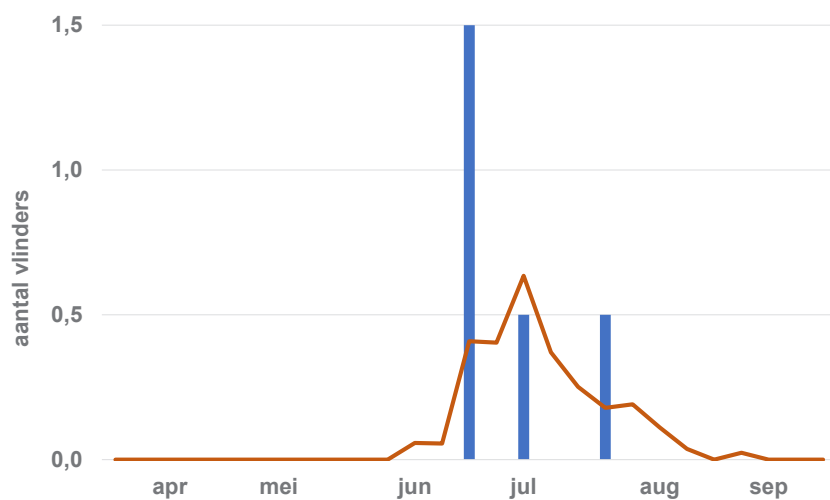
Figuur 5. Jaartotalen Sint-Jansvlinder *Parnassiapad* en het *Scheepje* bij elkaar opgeteld. Per route is het jaartotaal gelijk aan de som van zes maandcijfers (april - september). Elk maandcijfer is het gemiddelde aantal Sint-Jansvlinders per telling in de desbetreffende maand. Bron landelijke index (t/m 2016): de Vlinderstichting, www.vlinderstichting.nl, 2022. De landelijke index is zodanig opgenomen in de figuur dat het maximum van de index (bereikt in 2004) gelijk gesteld is aan 29, het eveneens in 2004 bereikte maximale aantal vlinders in Meijendel over de periode 1992-2021.

Figuur 6. Eikenpage op Koninginnenkruid, 14-8-2010, sectie 10 van route *Parnassiapad*, Meijendel. Foto: Frans Hooijmans

Figuur 7. Jaartotalen Eikenpage Parnassiapad en het Scheepje bij elkaar opgeteld. Per route is het jaartotaal gelijk aan de som van zes maandcijfers (april - september). Elk maandcijfer is het gemiddelde aantal Eikenpages per telling in de desbetreffende maand. Bron landelijke index: Netwerk Ecologische Monitoring (Vlinderstichting en CBS, 2021) & van Swaay e.a. (2022). De landelijke index is zodanig opgenomen in de figuur dat het maximum van de index (bereikt in 2018) gelijk gesteld is aan 4,2, het in 2013 bereikte maximale aantal vlinders in Meijendel over de periode 1992-2021.

Figuur 8. Aantal Eikenpages per wekelijkse telling, gemiddeld over de routes Parnassiapad en het Scheepje in Meijendel.

ongeschonden – page goed geobserveerd kan worden, is een klein staartje te zien aan de achterkant van de achtervleugel.

Verspreiding en trend

Landelijk is de Eikenpage een weinig talrijke soort, waarvan de aantallen per populatie sterk kunnen fluctueren in de tijd. De vlinders zijn niet erg mobiel en worden over het algemeen hooguit op korte afstand van geschikt leefgebied aangetroffen. In Nederland komt deze page vooral voor in de duinen, op een groot deel van de zandgronden en in Zuid-Limburg. Landelijk waren er pieken in 2009 en vooral in 2018. Of de aantallen toen werkelijk veel hoger lagen, is geen uitgemaakte zaak. In erg droge jaren, en dat waren 2009 en 2018, komen Eikenpages namelijk vaker naar de grond om te drinken en zij vallen dan ook meer op (van Swaay e.a. 2022).

Voordat we ingaan op de aantallen langs onze routes zij opgemerkt dat bijna al onze waarnemingen langs de route het Scheepje zijn gedaan. Langs de route Parnassiapad, meer zeewaarts gelegen en zonder eiken van enig statuus, komt de Eikenpage slechts sporadisch voor. Alleen in 2009, 2010 en 2013 is de soort daar opgemerkt, in elk van deze drie jaar bovendien slechts één individu. Als we de landelijk vastgestelde fluctuaties koppelen aan onze observaties, vallen enkele zaken op (Fig. 7). Het jaar 2009 was ook langs onze routes het beste jaar tot dan toe, maar anders dan op landelijke schaal werd het aantal vlinders van 2009 in het decennium daarna langs onze routes nog dikwijls overtroffen. Landelijk kende de soort in 2013 een laag aantal, terwijl dit bij ons het beste jaar ooit was. In 2008, landelijk een prima jaar, werden langs onze routes geen Eikenpages gezien. Deze verschillen tussen het landelijk verloop en dat bij ons illustreren dat

de Eikenpage een soort is waarvan de aantallen per populatie en/of per regio sterk kunnen fluctueren. Opmerkelijk ten slotte is de sterke terugval langs onze routes in 2022, nota bene een droog en warm jaar!

---

*Mannetjes vliegen achter
ieder vrouwtje aan en
houden luchtgevechten
met rivalen.*

Gedrag en ecologie

De Eikenpage vliegt in één generatie tussen eind juni en begin september, met het accent op de maand juli. Een typische zomervlinder dus. Dat blijkt ook uit onze waarnemingen (Fig.8). Opmerkelijk is dat in 2022 de piek in het voorkomen van de Eikenpage langs onze routes een paar weken eerder lag dan gemiddeld, in lijn met wat we zagen bij alle vlinders tezamen (vergelijk figuur 8 met figuur 3).

De soort leeft in Zomereiken, vooral rond de kruinen, met een voorkeur voor hoge bomen die op zonnige plaatsen groeien. De vlinders leven daar van honingdauw, maar af en toe verlaten ze de boomkruinen en bezoeken dan minder hoog reikende nectarplanten, vooral Sporkehout (*Rhamnus frangula*), maar ook braam (*Rubus sp.*) of distels (*Cirsium sp.*). Zij doen dat vooral bij aanhoudende droogte, maar ook als een zomerse regenbui de honingdauw heeft uitgespoeld. Vooral tegen de avond – ongeveer een uur voor zonsondergang – scholen de mannetjes samen in de top van een hogere eik. De vrouwtjes gaan naar zulke plaatsen om er een partner te vinden. Mannetjes vliegen achter ieder vrouwtje aan en houden luchtgevechten met rivalen. Tientallen vlinders kunnen dan ineens opvliegen, snel duikelend of om elkaar en de boomtop heen draaiend. Dit baltsspel kan tot laat in de avond doorgaan en soms paren de vlinders 's-nachts. Op zoek naar een geschikte ei-afzetplaats vliegen de vrouwtjes rondom grote en dikke takken. Ze leggen de eitjes op die plaatsen waar ze de geringste kans hebben om door vogels in de winter

gevonden te worden, namelijk aan de basis van de eindknoppen van twijgjes. De Eikenpage is een ei-overwinteraar. De eitjes komen uit wanneer de knoppen gaan uitlopen. De rupsen eten een gat in de top van het eitje en gaan op zoek naar de opening van de knop om zich te voeden met het zachte plantenweefsel aan de binnenzijde. Zij groeien van midden april tot half juni. De verpopping vindt plaats in een los gesponnen cocon tussen strooisel op de grond of tussen schors van een stam of dikke tak.

Bescherming

De Eikenpage is niet bedreigd. Speciale beschermingsmaatregelen zijn dan ook niet nodig. Zo lang grote eiken in plantsoenen, in het agrarisch gebied en in natuurgebieden behouden blijven, kan deze soort daar voor blijven komen.

F.C. Hooijmans
fchooijmans@ziggo.nl

A. Remeeus
aremeeus@ziggo.nl

Literatuur

- Bink F A (1992). *Ecologische atlas van de dagvlinders van Noordwest-Europa*. Schuyt & Co, Haarlem.
- Bos F, M Bosveld, D Groenendijk, C van Swaay & I Wynhoff, De Vlinderstichting (2006). *De Dagvlinders van Nederland, verspreiding en bescherming*. Naturalis, KNNV Uitgeverij, EIS-Nederland.
- Hooijmans FC & A Remeeus (2016). *Vlinders in Meijendel: aantallen in 2015 langs twee telroutes*. *Holland's Duinen* 67: 34-37.
- Hooijmans FC & A Remeeus (2021). *Vlinders in Meijendel: aantallen in 2020 langs twee telroutes*. *Holland's Duinen* 78: 23-27.
- Hooijmans FC & A Remeeus (2022). *Vlinders in Meijendel: aantallen in 2021 langs twee telroutes*. *Holland's Duinen* 80: 15-21.
- Mourik J & M Eggenkamp-Rotteveel Mansfeld (2005). *Duinvlinders, op vleugels van parelmoer door Zuid-Kennemerland*. KNNV Uitgeverij, Utrecht.
- Spearman C, 1904. "The proof and measurement of association between two things". *American Journal of Psychology* 15: 72-101.
- Swaay CAM van (2019). *Basisrapport Rode Lijst Dagvlinders 2019 volgens Nederlandse en IUCN-criteria*. Rapport VS2019.001, De Vlinderstichting, Wageningen.
- Swaay CAM van, GI Bos-Groenendijk, R van Grunsven, JR van Deijk, A Stip, HH de Vries, JM Kok, K Huskens, K Veling, J van 't Bosch & MJM Poot (2022). *Vlinders, libellen en hommels geteld. Jaarverslag 2021*. Rapport VS2022.003, De Vlinderstichting, Wageningen.